

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu: Európska vesmírna politika“

KOM(2007) 212 v konečnom znení

(2008/C 162/03)

Komisia sa 26. apríla 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu: Európska vesmírna politika“

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 31. januára 2008. Spravodajcom bol pán Van Iersel.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára 2008) prijal 145 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 4 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závěry a odporúčania

1.1 Zo strategických dôvodov, a to politických i ekonomických, EHSV výslovne podporuje nezávislý prístup Európy do kozmu. Výbor preto schvaľuje opatrenia uvedené v dokumentoch spoločnej vesmírnej rady, Komisie a ESA ⁽¹⁾ z apríla a mája 2007.

1.2 Európska vesmírna politika by mala byť zameraná na mierové účely, vrátane zabezpečovania kolektívnej bezpečnosti.

1.3 EHSV sa domnieva, že európske vesmírne aktivity, či už v rámci jednotlivých krajín, EÚ alebo ESA, budú prínosom pre rôzne oblasti, ako napr. pre vedecký výskum, potrebné zabezpečenie infraštruktúry a údajov a tiež širokú škálu ekonomických aplikácií vyplývajúcich z integrácie vesmírnych a pozemných systémov.

1.4 Konceptia ESA sa už doteraz ukázala ako mimoriadne úspešná. Jej prepojenie s činnosťami Komisie má uvoľniť a uvoľní ďalší potenciál. K tomu je potrebné vypracovať postupy spolupráce, vymedziť kompetencie a rozdeliť náklady medzi Komisiu a ESA.

1.5 Svetový vývoj – v USA, Rusku, Japonsku, Číne, Indii a iných krajinách s vesmírnym programom – ešte viac núti Európu, aby v tejto oblasti vyvíjala činnosť na konkurenčnej i partnerskej úrovni. To si vyžaduje vypracovať konkrétne programy v krátkom čase a začať rozhodovací proces, ktorý bude držať krok s rozhodovacími procesmi ostatných aktérov svetovej úrovne.

1.6 Rýchlejší zosúladený proces rozhodovania by zároveň poskytol lepšie možnosti na definovanie a následné uskutočnenie úloh v súlade s potrebami užívateľov.

1.7 Európskymi „vlajkovými loďami“ sú programy GALILEO a GMES. Programy v rámci projektu GALILEO je potrebné bezodkladne zrealizovať.

1.8 Zaradenie „vesmíru“ do 7. rámcového programu a politik Spoločenstva musí viesť k integrovanému prístupu všetkých zainteresovaných generálnych riaditeľstiev. Takéto rozšírenie

základu pre strategické myslenie v rámci Komisie prinesie blahodarný účinok integrovaných prístupov na úrovni jednotlivých štátov, ktoré často chýbajú. Takto zosúladený postup je však v tejto oblasti žiaduci.

1.9 Všetky členské štáty vrátane menších a nových členských štátov musia čerpať výhody z európskej vesmírnej politiky, a to prostredníctvom vytvorenia dostatočných príležitostí pre rozvoj vedy a pre vysoko kvalifikované priemyselné kapacity v Európe vo všetkých súvisiacich odvetviach.

1.10 V rámci priemyselnej politiky ESA ⁽²⁾ založenej na princípe „primeranej návratnosti“ každá krajina dostane svoje investície späť prostredníctvom predplatenia a licencie. V dôsledku toho vzťahy medzi vládami, Európskou vesmírnou agentúrou, súkromnými spoločnosťami a výskumnými inštitútmi odrážajú zaužívané postupy.

1.11 Princíp „primeranej návratnosti“ bol doteraz úspešný pri rozvíjaní európskeho potenciálu vo oblasti vesmírnych technológií. No rastúca zrelosť trhu týchto technológií si vyžiada väčšiu flexibilitu, pretože neflexibilné vzťahy vo všeobecnosti nie sú prospešné pre priemyselné inovácie. Vzhľadom na pôsobenie trhu, potreby užívateľov a rozvoj služieb sa práve od MSP očakáva, že budú vhodne reagovať na nové požiadavky a možnosti európskej vesmírnej politiky.

1.12 Na druhej strane náhle zmeny ustálených postupov a vzťahov môžu byť kontraproduktívne, berúc do úvahy aj veľké rozdiely medzi príspevkami do ESA.

1.13 EHSV preto zastáva otvorenú a transparentnú analýzu a dialóg o výsledkoch, aké by Európa mohla dosiahnuť v priebehu budúcich 10 rokov: aké ciele a príslušné inštitucionálne nástroje – týkajúce sa ESA, Komisie a členských štátov – sú potrebné na splnenie spoločnej vzájomne zosúladenej európskej úlohy. Okrem riešenia iných otázok by sa mal tento dialóg zaoberať spôsobom financovania ESA, dynamickým prínosom stredne veľkých podnikov a udrzaním čo najväčšej miery hospodárskej súťaže.

⁽¹⁾ Európska vesmírna agentúra (European Space Agency).

⁽²⁾ ESA má vlastnú priemyselnú politiku. Jej štruktúru a obsah nemožno zamieňať s odvetvovou priemyselnou politikou Komisie.

1.14 V tomto ohľade je zodpovednosť Komisie za uplatňovanie a presadzovanie potrieb užívateľov rozhodujúca. EHSV sa spolieha na to, že Komisia zaručí otvorené diskusie a zaangažovanie súkromného sektora, a najmä MSP.

1.15 EHSV sa zhoduje s Radou pokiaľ ide o význam vesmíru pre obranu a bezpečnosť. Malo by sa presadzovať plánovanie budúcich systémov, ktoré zblížia európske krajiny.

1.16 Keďže hranice medzi civilnými a vojenskými aplikáciami sa čoraz väčšmi stierajú, mali by sa plne využiť takzvané efekty dvojitého použitia.

1.17 Rozhodujúci význam má komunikácia. EHSV zastáva názor, že je potrebné lepšie sprostredkovať informácie o prínose vesmíru pre každodenný život.

1.18 Správne ciele komunikácia týkajúca sa európskej vesmírnej politiky by mala vyvolať záujem mladých ľudí o tento sektor a všeobecnejšie zvýšiť jeho príťažlivosť v očiach mládeže tak, aby mali záujem o získanie vedeckého alebo technického vzdelania.

2. Nový prístup k Európskej vesmírnej politike

2.1 Európske inštitúcie a národné pracovné skupiny sa čoraz častejšie zaoberali diskusiou o nových krokoch ohľadom budúcnosti Európskej vesmírnej politiky.

2.2 V apríli roku 2007 Komisia publikovala v úzkej spolupráci s ESA ⁽³⁾ oznámenie o vesmírnej politike ⁽⁴⁾, sprievodné hodnotenie dosahu a rozsiahly program akcií plánovaných zo strany ESA, Komisie i členských štátov.

2.3 Vesmírna rada ⁽⁵⁾ prijala 22. mája 2007 vyhlásenie o európskej vesmírnej politike, založené na oznámení Komisie.

2.4 Tento zvýšený záujem, doložený v uvedených dokumentoch, je stimulovaný širokou škálou celosvetových vývojových trendov a európskych strategických cieľov:

- potenciál využitia vesmírnych služieb pre otázky rôzneho druhu, aj ako prostriedku širokej škály oblastí európskej politiky, napríklad životného prostredia, bezpečnosti, dopravy, výskumu, rozvojovej pomoci, súdržnosti a vzdelávania, všetkých týchto oblastí spolu s výskumom;
- pretrvávajúca nutnosť, aby Európa mala nezávislý prístup k vesmíru ako nevyhnutný predpoklad Európskej vesmírnej politiky;

⁽³⁾ Európska vesmírna agentúra (ESA – European Space Agency) je úplne nezávislá organizácia. V súčasnosti má 17 členov. Nie všetky členské štáty ESA sú členmi EÚ a nie všetky členské štáty EÚ sú členmi ESA. ESA je spoločne financovaná týmito členskými štátmi a financovanie je rozdelené na „povinný program“ a voľiteľné programy.

⁽⁴⁾ KOM(2007) 212 v konečnom znení.

⁽⁵⁾ Vesmírna rada je Spoločná vesmírna rada, vznikla zlúčením Rady pre konkurencieschopnosť a medzivládnej Vesmírnej rady pre rozhodovanie o politike ESA.

- rastúci počet (objavujúcich sa) svetových aktérov v tejto oblasti a potreba Európy byť rovnocenným subjektom – ako partner, aj ako konkurent;

- vesmír ako zdroj inovácií, konkurencieschopnosti priemyslu a hospodárskeho rastu;

- posilnenie vedeckej infraštruktúry; spoločnosť založená na vedomostiach a Lisabonské ciele;

- potreba prepojenia európskeho výskumu s aplikáciami;

- prínos a doplňujúca úloha vesmírnej technológie k pozemným technológiám a aplikáciám;

- význam vesmíru pre európsku obranu a bezpečnosť;

- plynulé hranice medzi civilnými a vojenskými aplikáciami vesmírnych technológií;

- uvedomenie si, že jednotlivé členské štáty nie sú schopné splniť nevyhnutné požiadavky spoľahlivej vesmírnej politiky; a v dôsledku toho

- potreba jasne definovať úlohy a právomoci európskych inštitúcií a organizácií týkajúce sa vesmíru.

2.5 Európska komisia predstavila v roku 2003 a 2004 zelenú a bielu knihu o vesmírnej politike. V oboch dokumentoch sa ukázali hlavné línie budúcej vesmírnej politiky. Obsahovali mnoho prvkov – niekedy ďalekosiahlych – ktoré sú vypracované vo vyššie uvedenom oznámení.

2.6 Rada vo svojom uznesení z 22. mája potvrdila, že vesmírny sektor „je strategickým prvkom prispievajúcim k nezávislosti, bezpečnosti a prosperite Európy a jej úlohe vo svete“. Zintenzívnenie európskej spolupráce na poskytovanie vesmírnych služieb na úžitok občanov je kľúčovou otázkou. Rada spojila vesmírnu politiku s Lisabonskou stratégiou a zdôraznila jej význam pre spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku.

2.7 Uznesenie Rady zdôrazňuje cieľ vytvoriť európsky výskumný priestor a znovu potvrdzuje spoluprácu medzi ESA a Komisiou, ktorá posilní účinnosť, zvýšené financovanie európskych programov a väčšiu súdržnosť medzi technológiou a aplikáciou. Vzťah medzi ESA a Komisiou sa bude vyvíjať na základe údajov získaných empiricky. Otázka spolufinancovania už existujúcej základnej infraštruktúry (vesmírne stredisko Kourou, riadiace centrum v Darmstade) je však otvorená.

2.8 Hlavnou otázkou je spolupráca a rozdelenie práce medzi ESA a Komisiou. ESA bude hlavnou inštitúciou v oblasti výskumu a technológií, Komisia bude zodpovedná za aplikácie, ktoré sa vzťahujú na jej vlastné formy politiky, napr. dopravu, životné prostredie, bezpečnosť a vzťahy s tretími krajinami, ako aj na identifikáciu potrieb mimovládnych užívateľov pre zdokonalené služby.

2.9 Cenová efektívnosť programov verejného sektora prispieva ku konkurencieschopnosti súkromných priemyselných a obchodných podnikov. Dôležité sú najmä MSP a dodávatelia. Rada zároveň uznáva priemyselnú politiku ESA, najmä jej princíp „primeranej návratnosti“ ako nástroja na motivovanie investícií a zvýšenie európskej konkurencieschopnosti.

2.10 Uznesenie z mája 2007 nepochybne zavádza nové štádium, ktoré vedúci aktéri vrelo uvítali ⁽⁶⁾.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Svet vesmíru sa rýchle mení. V poslednom desaťročí EHSV kladne prijal zelenú a bielu knihu Európskej komisie o vesmírnej politike ⁽⁷⁾. EHSV opätovne dôrazne podporuje nové kroky Rady, Komisie a ESA z mája 2007. Je symbolické, že pokrok vo vesmírnej politike sa uskutočňuje na začiatku 21. storočia. Začína nová éra.

3.2 Svetové vývojové trendy vo vesmírnom výskume majú čoraz väčší strategický a technologický dosah.

3.2.1 Vesmírna politika sa nepochybne stáva dôležitejšou, ak nie nevyhnutnou, aj pre pozemné ciele, inými slovami, vesmírne aplikácie sú nesmierne dôležité pre realizáciu hospodárskych a spoločenských cieľov nesmierne dôležitých v rámci zblížovania Európy.

3.2.2 Vo vede a výskume sa prejavuje pokrok v oblasti astronómie a planetárneho výskumu. ESA využíva existujúce siete. Dodáva aj ciele programy a previerky. Na rozdiel od sveta vedy je vojenský sektor stále sústredený v jednotlivých štátoch.

3.2.3 Zo strategického hľadiska musí Európa zaručiť svoju nezávislosť od USA a Ruska, a čoraz viac aj od Číny a Indie ako aj iných krajín s vesmírnym programom – všetky tieto štáty sú našimi konkurentmi aj partnermi vo vesmíre. Všeobecnejšie povedané, postavenie Európy vo svete by malo byť východiskovým bodom vesmírnej politiky.

3.3 Uznesenie Vesmírnej rady z 22. mája 2007 a sprievodné dokumenty, napríklad oznámenie Komisie z roku 2007, jej hodnotenie dosahu, vyhlásenie generálneho riaditeľa ESA

⁽⁶⁾ Tlačová správa Európskej komisie a ESA o výsledkoch Vesmírnej rady z 22. mája obsahuje okrem iného titulky ako napr.: „Vesmírna rada víta historickú európsku vesmírnu politiku“ a „Európska vesmírna politika sa dnes stáva skutočnosťou“.

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV k oznámeniu Komisie „Európsky vesmírny priemysel: odpoveď na globálnu výzvu“, (spravodajca: pán Sepi), Ú. v. ES C 95, 30.3.1998, s.11. Stanovisko EHSV k zelenej knihe o Európskej vesmírnej politike (spravodajca: pán Buffetaut), Ú. v. EÚ C 220, 16.9.2003, s.19. Stanovisko EHSV k bielej knihe „Akčný plán na implementáciu Európskej vesmírnej politiky“ (spravodajca: pán Buffetaut), Ú. v. EÚ C 112, 30.04.2004, s.9.

a predbežné prvky spoločného európskeho programu, v ktorom participuje ESA, Komisia aj členské štáty sú veľkým krokom vpred, keď si uvedomíme, že:

- pravidlá vnútorného trhu sa zo začiatku nevzťahovali na vesmír v dôsledku národných strategických koncepcií, programov a vojenských potrieb;
- existovali podstatné rozdiely medzi národnými záujmami, finančnými záväzkami, technologickými cieľmi a výkonnosťou priemyslu a
- v dôsledku toho často prevládajú priemyselné štruktúry špecifické pre jednotlivé krajiny.

3.4 Rámcová dohoda z roku 2003 ⁽⁸⁾ medzi ESA a Európskou úniou položila základ konvergentného plánovania a opatrení v EÚ a ESA. Rada teraz pracuje na globálnom prístupe zameranom na lepšiu koordináciu a zvýšenie účinnosti jednotlivých projektov, či už národných, medzivládnych alebo európskych.

3.5 Podľa názoru EHSV medzi dôležité prvky patrí rastúci konsenzus a spoločná vízia v členských štátoch, potvrdenie spolupráce medzi Komisiou a ESA a rozdelenie zodpovednosti medzi tieto dva orgány, čím sa zabezpečí základňa pre lepšie financovanie EÚ, lepšia rovnováha medzi vedou a výskumom a aplikáciami – a čo je najdôležitejšie – explicitný zámer uprednostniť potreby užívateľov, ďalej verejno-súkromné partnerstvá a priority – „vlajkové lode“ – GALILEO A GMES ⁽⁹⁾ v rámci Európskej vesmírnej politiky.

3.6 Je však treba poznamenať, že zamýšľané kroky sú súčasťou dlhého procesu, ktorý zaiste ešte nie je vo svojej konečnej fáze. Ešte musia byť vypracované konkrétne projekty a finančné toky.

3.7 V roku 2005 bol celkový rozpočet ESA, EUMETSAT a členských štátov na vesmírny prieskum 4,8 miliárd EUR (v tejto sume nie je zahrnutá Európska komisia) ⁽¹⁰⁾. Európska komisia venuje v rokoch 2007 – 2013 prislúbenú sumu vyše 1,4 miliardy EUR na vesmírne aplikácie a aktivity v rámci svojho 7. rámcového programu. Celosvetové rozpočty na výskum vesmíru dosahujú 50 miliárd EUR. Rozpočet USA je približne 40 miliárd EUR, z čoho viac ako 50 % ide na vojenský výskum. Okrem toho americké výdavky sa riadia celoamerickou koncepciou, ktorá má dosah na spoluprácu rôznych inštitúcií a podnikov ⁽¹¹⁾. USA je predovšetkým uzavretý trh, ktorý je dosť veľký na to, aby podporil vesmírny priemysel USA, pričom tento priemysel nemusí úspešne konkurovať na medzinárodnom komerčnom trhu.

⁽⁸⁾ Rámcová dohoda medzi ES a ESA z októbra 2003 zavádza pracovnú metódu a užšie vzťahy medzi ESA a Komisiou.

⁽⁹⁾ Globálne monitorovanie pre životné prostredie a bezpečnosť.

⁽¹⁰⁾ ESA 2 485 miliónov EUR, EUMETSAT 330 miliónov EUR, členské štáty (Francúzsko, Nemecko, Taliansko, Španielsko) 1 190 miliónov EUR (na civilný výskum) a 790 miliónov EUR (na vojenský výskum).

⁽¹¹⁾ Na druhej strane netreba zveličovať účinnosť spoločnej americkej koncepcie a centrálnej organizácie. Jednotlivé štáty a podniky majú v Kongrese vlastných zástupcov a vlastné lobistické skupiny a siete a ovplyvňujú podobu zmlúv a cieľov. V NASA sa negatívne prejavuje byrokracia a skutočnosť, že je to monopol.

3.8 Európske vesmírne aktivity sú zmesou európskych (medzivládnych alebo komunálnych) a národných programov. ESA vykonáva viac než len koordináciu projektov, jej činnosť sa už doteraz ukázala byť mimoriadne úspešná. ESA je výskumná a vývojová agentúra, ktorá vyvíja veľké úspešné infraštruktúry na európskej úrovni. Veľkí európski vesmírni operátori ESA sú: Arianespace, EUMETSAT, Eutelsat. Okrem týchto programov majú niektoré členské štáty vlastné programy založené na národných politických a technologických tradíciách a cieľoch a tým aj na národných kapacitách, sieťach a aplikáciách. Európsky štruktúra pozostáva z komplikovaného systému spoločných a národných programov.

3.9 Je pravdepodobné, že nové členské štáty sa pripoja k agentúre ESA, čím sa zvýši počet jej členských krajín zo 17 na 22⁽¹²⁾. Prínosy by mali plynúť zo súčasných vedeckých znalostí a potenciálneho posilnenia hospodárskych zoskupení.

3.10 Je celkom možné, že národné programy a ESA sa budú prekrývať. Projekty týkajúce sa obrany zostávajú zatiaľ prevažne na národnej úrovni. To môže tiež znížiť efektívnosť vzhľadom na plynulé hranice medzi technológiami na vojenské a na civilné ciele. Nový globálny prístup môže napomôcť konvergencii.

3.11 Rozpočty sa vzťahujú na infraštruktúru a zber dát. Čím lepšie je zorganizovaný vzťah s podnikateľskými a trhovými silami, tým väčšie budú znásobené efekty prostredníctvom aplikácií a služieb. V tejto súvislosti je názorným príkladom EUMETSAT (operátor pre meteorologické satelity). Môže byť veľmi užitočným modelom pre iné sektory.

3.12 Vzhľadom na rozpočtové obmedzenia by bolo vhodné, aby sa Európa zamerala na priority a aby bola v plnej miere otvorená medzinárodnej spolupráci. Medzinárodná spolupráca je významným prínosom s multiplikačnými účinkami, ktoré sú niekedy mimoriadne. No pre zapojenie sa ako rovnoprávny partner s tretími krajinami musia európske kapacity spĺňať aj dostatočné základné požiadavky okrem stanovených priorít. Je potrebné, aby sa zúčastnené strany na týchto požiadavkách spoločne dohodli a aby sa následne zrealizovali dostatočné investície.

3.13 V nedávno uverejnenom stanovisku EHSV v plnej miere podporil program GALILEO, európsky projekt globálnej navigácie⁽¹³⁾. GALILEO zaručí presnejšie určovanie polohy a času na celom svete pre civilné využitie v širokom spektre oblastí. Je porovnateľný s existujúcim americkým systémom GPS, no pridá ešte niečo navyše.

⁽¹²⁾ Vráťane účasti dvoch krajín, ktoré nie sú členmi EÚ – Švajčiarska a Nórska.

⁽¹³⁾ Stanovisko EHSV k zelenej knihe o satelitných navigačných aplikáciách (spravodajca: pán Buffetaut), CESE 989/2007 (ešte nebolo uverejnené v úradnom vestníku). Stanovisko sa okrem iného zaoberá aj viacerými aspektmi, ktorými by sa podľa názoru EHSV mala zaoberať aj zelená kniha.

3.13.1 GALILEO potvrdí pozíciu Európy ako nezávislého hráča vo vesmíre.

3.13.2 Hospodárske vyhladky pre dodávateľské priemyselné odvetvia boli nedostatočné. EHSV víta rozhodnutie Rady financovať projekt GALILEO a definovať jeho programy. Tieto programy je potrebné bezodkladne zrealizovať, aby sa vytvorili priaznivé podmienky pre súvisiace odvetvia⁽¹⁴⁾.

3.13.3 Okrem prekážok pre fungujúce partnerstvá medzi verejným a súkromným sektorom, ktoré sú vo všeobecnosti aj tak komplikovanou záležitosťou, je tu ešte množstvo ďalších otvorených otázok, ktoré treba naliehavo vyriešiť, aby sa dosiahlo efektívne zapojenie súkromných partnerov.

3.14 Okrem existujúcich služieb bude GMES poskytovať balík prepojených služieb na základe pozorovania Zeme, ktoré budú čoraz potrebnéjšie. Systém GMES „zlepší monitorovaciu a hodnotiacu kapacitu Európy v oblasti politiky životného prostredia a prispeje k riešeniu otázok bezpečnosti“⁽¹⁵⁾. Dynamický vývoj na celom svete ukazuje, do akej miery sú nové nástroje potrebné na riešenie nových výziev v oblasti životného prostredia, klimatických zmien, zdravia a osobnej a kolektívnej bezpečnosti.

3.14.1 Tieto výzvy sa dotýkajú veľmi širokého spektra oblastí, od prírodných katastrof a kríz až po dôsledky klimatických zmien ako napr. plynné emisie a znečistenie ovzdušia, ochranu obyvateľstva a stráženie hraníc.

3.14.2 Podstatné aplikácie v tejto oblasti vznikajú na základe potrieb používateľov – pričom používatelia pochádzajú z veľmi rozdielnych komunít a reprezentujú politických činiteľov, verejné služby, podniky a občanov – čo zdôrazňuje potrebu lepšej koordinácie medzi ESA, Komisiou a členskými štátmi a tiež nevyhnutnosť identifikovať potreby zo strany Európskej komisie.

3.14.3 Služby GMES prispievajú k rozvoju a realizácii rôznych politických opatrení EÚ. Vzhľadom na očakávaný prínos GMES, musí rozpočet (2009) poskytnúť operačné finančné prostriedky pre služby a vesmírne aplikácie na podporu politických opatrení EÚ.

3.14.4 Čo sa týka infraštruktúry GMES, je vláda zodpovedná za to, aby sa údaje zozbierali spoľahlivým a trvalo udržateľným spôsobom. Potom je tiež potrebné vytvoriť podmienky pre účasť súkromných podnikov.

3.15 GALILEO, GMES a iné programy ilustrujú, že vesmírna politika sa dostáva do fázy realizácie a podporuje moderné technológie a aplikácie, ktoré umožnia využitie nových metód analýzy, anticípácie a riešení spoločenských problémov.

⁽¹⁴⁾ V tejto súvislosti je novým trendom, že európsky priemysel (nachádzajúci sa v ďalších fázach hospodárskeho reťazca) sa organizuje v službách „Galileo Services (GS)“ a Európskej asociácii pre spoločnosti diaľkového výskumu (European Association for Remote Sensing Companies – EARSC).

⁽¹⁵⁾ Oznámenie o európskej vesmírnej politike, s. 6.

3.16 Je dôležité, aby všetky členské štáty vrátane menších a nových členských štátov čerpali výhody z európskej vesmírnej politiky. Zapojenie všetkých členských štátov je takisto v spoločnom záujme celej EÚ.

3.17 Nové členské štáty budú určite profitovať z týchto aplikácií. Okrem toho je potrebné vytvoriť im príležitosti pre zapojenie ich existujúcich vedeckých a vysokokvalifikovaných priemyselných kapacít, aby sa posilnil ich potenciál.

4. Riadenie

4.1 Vesmírna rada sa po prvýkrát stretla v novembri 2004, aby prediskutovala a podporila európsku spoluprácu a európske programy v tejto oblasti. EHSV dúfa a verí, že usmernenia, ktoré Rada vydala v máji minulého roku, vytvoria vesmírnu politiku, ktorá bude zodpovedať európskym ambíciám.

4.2 Pre dosiahnutie pokroku sú vždy potrebné lepšie inštitucionálne ustanovenia. V tejto súvislosti EHSV víta rastúci záujem Rady a Komisie o vesmírne programy ako aj pripravovanú, presne zadefinovanú spoluprácu a rozdelenie právomocí medzi ESA a Komisiu.

4.3 Vesmírna rada predstavuje vhodnú platformu pre diskusie o medzivládnych a európskych prístupoch, ktoré musia byť navzájom efektívne prepojené.

4.4 Zaradenie „vesmíru“ do 7. rámcového programu a politik Spoločenstva s osobitnou kapitolou „Politika vesmírnych programov“ musí viesť ku komplexnému prístupu všetkých zainteresovaných generálnych riaditeľstiev. Rozšíri to základ pre strategické myslenie. V tejto súvislosti by boli jednoznačným prínosom špecifické právomoci EÚ v oblasti vesmírnych programov, ktoré by boli zakomponované do novej zmluvy.

4.5 Osobitnú pozornosť si vyžaduje právny poriadok, ktorý je často prehliadaný. V kontexte jedného štátu, ako napr. v USA, je existujúci právny poriadok prirodzeným rámcom pre konkrétne aktivity a s nimi súvisiace právne predpisy. No na rozdiel od toho – v komplikovanom európskom kontexte – ESA, Komisia, zvrchované členské štáty – chýba dobre štruktúrovaný právny poriadok, čo je kontraproduktívne. Vzhľadom na rozšírenie aktivít súvisiacich s vesmírными programami v EÚ bude koherentný a logický právny/inštitucionálny rámec čoraz naliehavejšou potrebou.

4.6 Zodpovednosť Komisie za aplikácie a zapojenie rôznych generálnych riaditeľstiev pozitívne ovplyvní diskusiu a spoluprácu so súkromným sektorom. Otvorí to nové cesty pre projekty, rozvíjané na základe potrieb užívateľov.

4.7 Osobitným aspektom, ktorý treba spomenúť, je ustanovenie v Lisabonskej zmluve, podľa ktorého bude funkcie vysokého predstaviteľa pre zahraničné veci v Rade a podpredsedu Komisie vykonávať jedna osoba.

4.8 Logickým zdôvodnením európskej vesmírnej politiky je to, že také strategické myslenie zo strany Komisie prinesie blahodarný účinok integrovaných prístupov na úrovni jednotlivých štátov, ktorý často chýba. Zapojenie generálnych riaditeľstiev Komisie posilní tiež sieť (potenciálnych) užívateľov v národných riadiacich orgánoch.

4.9 Z rovnakého dôvodu treba veľmi privítať zriadenie kancelárie GMES v rámci generálneho riaditeľstva pre podnikanie, ktorá bude zodpovedná za koordináciu.

4.10 Zapojenie Komisie prinesie zaradenie politiky vesmírnych programov medzi ostatné politiky Spoločenstva. To pomôže zlepšiť imidž pozitívneho prínosu „vesmíru“ pre občanov.

4.11 Svet vesmírnych programov bol doteraz príliš izolovaný a verejnosti nebol vhodne sprostredkovaný. Efektívna komunikácia zo strany Komisie a Rady by mala zdôrazniť dôsledky vesmírnych programov pre spoločnosť. Súčasťou správne cielenej komunikácie by malo byť zvýšenie záujmu mladých ľudí o vesmírne programy a všeobecnejšie o získanie vedeckého alebo technického vzdelania.

4.12 EHSV zdôrazňuje, že systematické a úplne transparentné vyhodnotenie a správna realizácia má veľký význam. Komplexné vzťahy medzi výskumnými centrami, verejnými orgánmi v EÚ a členských štátoch a súkromnými podnikmi, spolu s komplikovanými finančným a organizačnými záležitosťami, si vyžadujú monitorovanie. V dynamickej interakcii povedie efektívne monitorovanie k transparentnosti, prípadne zjednodušeniu a novým názorom a projektom ako aj ich financovaniu.

5. Primeraná návratnosť prostriedkov a súkromný sektor

5.1 Strategické koncepcie a programy v členských štátoch, špecifické vnútroštátne vzťahy so súkromnými podnikmi, medzivládna spolupráca v rámci EÚ i mimo tento rámec, ESA zameraná na technológie ako medzivládna organizácia vysvetľujú princíp „primeranej návratnosti“: každá krajina dostane naspäť svoju investíciu do činnosti ESA vo forme zmlúv s národným priemyslom prostredníctvom komplikovaného systému registrácie a koncesíí. Za súčasných podmienok je priemyselná politika ESA úspešná.

5.2 V dôsledku toho vzťahy medzi vládami, výskumnými inštitútmi, Európskou vesmírnou agentúrou a súkromnými spoločnosťami odrážajú zaužívané postupy, a to aj preto, lebo vesmírny sektor je obmedzeným a vysoko špecializovaným trhom.

5.3 Je potrebné brať ohľad na rozhodujúce aspekty, ako je:

- potreba posilniť prítomnosť Európy vo svete,
- využívanie „vesmíru“ pre potreby obyvateľstva a na mierové účely, vrátane kolektívnej bezpečnosti,

- politická a finančná účasť EÚ a Komisie v širokom spektre oblastí,
- rastúci dôraz na aplikácie a potreby užívateľa, presun ťažiska z technologického zamerania na trhové zameranie,
- meniaci sa úloha súkromného sektoru.

5.4 Rada v prípade ESA obhajuje pokračovanie princípu „primeranej návratnosti“. V tejto súvislosti nie sú záujmy členských štátov ESA vo všetkých aspektoch rovnaké. Treba poznamenať, že princíp „primeranej návratnosti“ sa už rozšíril o flexibilnejší prístup, než bolo bežné v minulosti a postupne sa modernizuje. Podľa EHSV by tento princíp mal byť dostatočne flexibilný, aby primeraným spôsobom zapojil vysoko špecializované stredne veľké podniky, pôsobiace (naďalej) v jednej krajine.

5.5 V prípade účasti a financovania zo strany Komisie platia momentálne pravidlá EÚ o vnútornom trhu, t. j. politika hospodárskej súťaže a pravidlá verejného obstarávania. EHSV sa zasaďuje o to, aby Komisia vypracovala vhodné nástroje a pravidlá na financovanie opatrení Spoločenstva v oblasti výskumu vesmíru, ktoré zohľadnia osobitosti vesmírneho sektora a umožnia vytvorenie vyváženej štruktúry priemyslu členských štátov v oblasti vesmíru.

5.6 Dôležitým bodom pozornosti je úloha MSP pri rozvíjaní služieb. Je potrebné rozlišovať medzi veľkými spoločnosťami, ktoré často pôsobia v medzinárodnom meradle a veľkým množstvom špecializovaných, stredných spoločností, ktoré sa zameriavajú väčšinou na krajinu svojho pôvodu, no ktoré hľadajú nové príležitosti v európskom priestore. Je potrebné podporovať združenia MSP zainteresované vo vesmírnych programoch.

5.6.1 Úloha špecializovaných stredných firiem v každom prípade narastá⁽¹⁶⁾. Tento trend sa v tomto sektore bude pravdepodobne ešte zosilňovať vzhľadom na požiadavky prichádzajúce z trhu a potreby užívateľov, ako aj dynamické zapojenie menších podnikov do vývoja služieb. Čoraz bežnejšie bude plánovanie procesov a projektov v spolupráci so strednými podnikmi.

5.6.2 Vesmírna politika bola doteraz väčšinou oddelená od ostatných častí ekonomiky. Presun ťažiska – horizontálny prístup – a spolupráca medzi ESA a Komisiou prispieje k prepojeniu technológií, verejných investícií a súkromných podnikov. Skúsenosti s projektom EUMETSAT s vývojom prevádzkových služieb môžu mať pre GMES praktický význam.

5.6.3 Čo sa týka satelitov, tak podnikové plánovanie, marketing a komercializácia by mohli pomôcť zaviesť úspešné postupy. Posilnia sa siete so strednými podnikmi.

⁽¹⁶⁾ Pozri v tejto súvislosti stanovisko EHSV „Vývoj hodnotového a dodávateľského reťazca v európskom a globálnom kontexte“ (spravodajca: pán van Iersel), CESE 599/2007.

5.7 Systémy na povrchu Zeme i vo vesmíre by mali byť zapojené, ako je naplánované v prípade GMES. Ďalej možno rozvíjať inteligentné senzorické siete.

5.8 Zapojenie priemyslu si vyžaduje presné definovanie požiadaviek EÚ. Rastúci dôraz na služby a potreby užívateľov so sebou prináša popri výskume, zbere údajov a infraštruktúre aj neustále dolaďovanie medzi vedou a aplikáciou v celej Európe⁽¹⁷⁾.

5.9 No ako bolo už uvedené, potrebujú aplikácie podporu zo strany technologického vývoja. Veľmi sľubnou platformou na identifikáciu žiadaných technológií je okrem iného tzv. European Space Technology Platform⁽¹⁸⁾, v rámci ktorej pôsobia zástupcovia z výskumu i priemyslu. Táto platforma má stanoviť dlhodobú agendu strategického výskumu. ESTP môže vytvoriť prepojenie s ostatnými priemyselnými odvetvami a областami.

5.10 Princíp „primeranej návratnosti“ bol doteraz úspešný pri rozvíjaní európskeho potenciálu vo oblasti vesmírnych technológií. No s rastúca zrelosť trhu týchto technológií si vyžiada väčšiu flexibilitu, pretože neflexibilné vzťahy vo všeobecnosti nie sú prospešné pre priemyselné inovácie. Vzhľadom na pôsobenie trhu, potreby užívateľov a rozvoj služieb sa práve od MSP očakáva, že budú vhodne reagovať na nové požiadavky a možnosti európskej vesmírnej politiky.

5.10.1 V tejto súvislosti je potrebné zohľadniť aj veľké rozdiely v príspevkoch jednotlivých štátov do ESA, najmä v prípade nových členských štátov a menších krajín, ako aj krajín, ktoré nie sú členmi EÚ (ale sú v ESA).

5.11 EHSV sa preto zasaďuje za otvorenú a transparentnú analýzu a dialóg o výsledkoch, aké by Európa mohla dosiahnuť v priebehu budúcich 10 rokov, aby sa zachovala a zlepšila jej pozícia vo svete: aké ciele a zodpovedajúce inštitucionálne nástroje – týkajúce sa ESA, Komisie a členských štátov – sú potrebné na splnenie vzájomne zosúladenej spoločnej európskej úlohy, vrátane dynamického prínosu stredných podnikov a zabezpečenia čo najväčšej miery hospodárskej súťaže.

5.12 Takáto analýza a dialóg by mal zahŕňať aj spôsob, ako je ESA financovaná, najmä dôsledky dobrovoľných príspevkov, a tiež otázka, ako majú vyzeráť postupy a pokračovanie integrácie využívania vesmírnych programov do vnútorného trhu EÚ. V oblastiach, na ktorých sa budú podieľať generálne riaditeľstvá Komisie, je potrebné vypracovať osobitné pravidlá financovania a príslušný kľúč rozdelenia nákladov.

⁽¹⁷⁾ „... už nemôžeme pokračovať v dvojitom monológovi, keď priemysel vyzýva inštitúcie, aby definovali svoje potreby a inštitúcie vyzývajú priemysel, aby navrhol služby, ktoré budú uspokojovať ich potreby.“ Pozri list z ASD-Eurospace z 20. júla 2007 G. Verheugenovi, členovi Európskej komisie a pánovi J. J. Dordainovi, ESA.

⁽¹⁸⁾ „European Space Technology Platform“ je kombinovaná platforma relevantných aktérov, vrátane zúčastnených štátov EÚ, USA, Európskeho vesmírneho priemyslu (vyše 100 firiem) a Eurospace, výskumných inštitútov a univerzít a národných organizácií pre vesmírne programy a ďalších 21 organizácií.

5.13 Aj moderná odvetvová priemyselná politika, ako ju pre jednotlivé odvetvia vypracováva Komisia, môže byť nápomocná, ak sa zohľadnia špecifické vlastnosti vesmírnych programov. Medzi tieto patrí potreba verejne financovaných technológií a infraštruktúry, vývoj prototypov, neexistencia skutočného trhu v rôznych segmentoch a aktívna, štátom vedená a financovaná priemyselná politika v USA a iných krajinách.

5.14 Na začiatku je naliehavo potrebné, aby rozhodujúci politickí predstavitelia konkretizovali priemyselné ambície Európy v hospodárskej oblasti.

6. Obrana a bezpečnosť

6.1 Uznesenie Rady zdôrazňuje význam vesmíru pre obranu a bezpečnosť. Čoraz viac sa diskutuje o spoločnej stratégii týkajúcej sa európskych vojenských kapacít.

6.2 Táto diskusia súvisí so požadovaným pokrokom v oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. EHSV víta postupne sa presadzujúci záver, že bezpečnosť by už nemala byť oddelenou oblasťou politiky, ale kombináciou rôznych politických opatrení, ktoré by európske inštitúcie mali presadzovať v rámci EÚ i mimo neho ⁽¹⁹⁾.

6.3 Treba tiež zobrať do úvahy, že sa stierajú hranice medzi civilnými a vojenskými aplikáciami. Preto je vhodné zdôrazniť možné vzájomné výhody pre súbor požiadaviek v oboch sektoroch. Vojenské systémy môžu profitovať z civilných európskych misií vzhľadom na účinok dvojitého využitia („dual-use effect“) civilných a vojenských aplikácií.

6.4 V súčasnosti sú zodpovednosť, rozhodovanie a rozpočty v oblasti bezpečnosti prísne v právomoci jednotlivých členských štátov. Synergia medzi rôznymi krajinami vzniká len zriedkavo,

hoci niektoré aktivity v oblasti obrany sa koordinujú na európskej úrovni. Existuje niekoľko alternatív do budúcnosti, počínajúc „miernym“ stupňom európskej spolupráce až po plnohodnotný európsky model.

6.5 EHSV zastáva názor, že z bezpečnostných, technologických a rozpočtových dôvodov je potrebné výraznejšie presadzovať plánovanie budúcich systémov, ktoré zblížia európske krajiny.

6.6 Národný motív bezpečnosti je hlboko zakorenený. No vychádzajúc zo spoločnej vízie budúcnosti, pri súčasnom zohľadnení globálneho trendov, možno začať konkrétne projekty a poznatky získané na základe skúseností umožnia ďalší pokrok.

6.7 Aby sa zabránilo zbytočnej duplicitnej činnosti, bola by súčasťou tohto plánovania aj špecializácia a delba práce ⁽²⁰⁾. Okrem toho možno zriadiť výskumné programy, ktoré by pomohli rozvoju technických schopností.

6.8 EDA ⁽²¹⁾ ako jedna zo zúčastnených strán môže v tejto súvislosti dostať viac priestoru, aby vybudovala špeciálne štruktúry, ako napr. definovanie možnosti využitia, navrhovanie vývojových programov a koordinácia národných obranných a vesmírnych organizácií a ESA.

6.9 V novej zmluve sa hovorí aj o intenzívnejších iniciatívach Komisie a Rady na podporu výskumu v oblasti bezpečnosti, malo by sa však zabrániť prípadnému možnému prelínaniu a dvojnásobnému konaniu, ktoré by z nich mohlo vyplývať.

6.10 Rozhodnutia takéhoto charakteru si vyžadujú prípravu a následne zapojenie Vesmírnej rady a Rady pre všeobecné záležitosti. Tomu môže napomôcť zdokonalenie inštitucionálnych štruktúr, ktoré zavádza nová zmluva.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁹⁾ „Politika vesmírnych programov zameraná na bezpečnosť nie je v súčasnosti oddelenou politickou oblasťou, ale kombináciou politik členských štátov, Vesmírnej rady, Komisie a prípadne Európskej obrannej agentúry (EDA). Táto zmiešaná panoráma si vyžaduje lepšiu koordináciu, aby sa zracionalizoval rozhodovací proces a zabránilo duplicitne.“ Pozri „The Cost of Non Europe in the field of satellite based systems“ [Náklady spojené s neprítomnosťou Európy v oblasti systémov založených na satelitoch] správa FRS-IAL, Fondation Pour la Recherche Stratégique, Paríž a Istituto Affari Internazionali, Rím, 24. mája 2007.

⁽²⁰⁾ Priekopníkom v tejto súvislosti je projekt MUSIS (Multinational Space-based Imaging system for Surveillance – Medzinárodný vesmírny zobrazovací systém pre kontrolu, zisťovanie údajov a pozorovanie), na ktorom sa podieľa šesť krajín.

⁽²¹⁾ Európska obranná agentúra.